

СУЧАСНІ ТРЕНДИ РИНКОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ
CURRENT TRENDS OF THE FRUIT AND VEGETABLE MARKET CONJUNCTURE

На підставі проведених досліджень встановлено, що ринки різних видів овочів та фруктів характеризуються нестабільним характером пропозиції. При цьому попит на плодоовочеву продукцію зростає в усьому світі внаслідок того, що споживачі все більше уваги приділяють цінності своєї їжі та більше споживають цих товарів. Свідченням цього є зростання показника виробництва овочів та фруктів на душу населення. Протягом останніх років спостерігається зростання виробництва майже всіх видів фруктів в Україні, крім слив та абрикосів. Аналізуючи кон'юнктуру ринку плодоовочевої продукції, маємо відзначити можливість її поставки не лише у свіжому, але й у переробленому вигляді, що частково вирішує проблему зберігання такої продукції. Останніми роками у світі спостерігається зменшення попиту на консервовані та зростання попиту на сушені овочі і фрукти. При цьому незадоволеними є внутрішні потреби споживачів України у сушених овочах та фруктах. Обмежуючим фактором для виробників ягід є значні витрати на закупівлю обладнання для сушіння овочів, ягід і фруктів, а також необхідність дотримання стандартів ЄС щодо якості таких товарів.

Ключові слова: кон'юнктура ринку, ринок овочів та фруктів, експортні поставки продукції, сушіння овочів та фруктів, європейські стандарти якості сушеної продукції.

На основе проведенных исследований установлено, что рынки различных видов

овощей и фруктов характеризуются нестабильным характером предложения. При этом спрос на плодоовощную продукцию растет во всем мире вследствие того, что потребители все больше внимания уделяют ценности своей пищи и больше потребляют этих товаров. Свидетельством этого является рост показателя производства овощей и фруктов на душу населения. В течение последних лет наблюдается рост производства почти всех видов фруктов в Украине, кроме слив и абрикосов. Анализируя кон'юнктуру рынка плодоовощной продукции, должны отметить возможности ее поставки не только в свежем, но и в переработанном виде, что частично решает проблему хранения такой продукции. В последние годы в мире наблюдается уменьшение спроса на консервированные и рост спроса на сушеные овощи и фрукты. При этом неудовлетворенными являются внутренние потребности жителей Украины в сушеных овощах и фруктах. Ограничивающим фактором для производителей ягод являются значительные затраты на закупку оборудования для сушки овощей, ягод и фруктов, а также необходимость соблюдения стандартов ЕС касательно качества таких товаров.

Ключевые слова: кон'юнктура рынка, рынок овощей и фруктов, экспортные поставки продукции, сушение овощей и фруктов, европейские стандарты качества сушеной продукции.

УДК 338.433:339.13

<https://doi.org/10.32843/bses.51-17>

Рожко Н.Я.

к.е.н., доцент кафедри промислового маркетингу Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Rozhko Nataliya

Ternopil Ivan Pulyuj National Technical University

Based on the research, it has been established that markets for various types of vegetables and fruits are characterized by an unstable supply nature. At the same time, demand for fruit and vegetable products is increasing worldwide, due to the fact that consumers are increasingly paying attention to the value of their food and are consuming more of these products. This is evidenced by the increasing production of vegetables and fruits per capita. The analysis of statistics shows that among all kinds of vegetables potatoes and tomatoes are grown the most in Ukraine, with a tendency to increase in recent years. During 2017–2018, the production of pumpkin and zucchini also increased, while the production of other vegetables fluctuated, which is determined by the weather. Apples and pears are the most grown among all types of fruit in Ukraine. The analysis shows that there has been an increase in the production of almost all kinds of fruits, except plums and apricots in recent years. Over the last three years, Ukraine has substantially increased exports of berries when, because of the depreciation of the Ukrainian currency, Ukrainian berries have become attractive to consumers in European markets. Analyzing the market situation for fruit and vegetable products, it should be noted that there is a possibility not only fresh but also recycled, which partially solves the problem of storage of such products. In recent years, there has been a decrease in demand for canned goods and an increase in demand for organic products and dried vegetables and fruits in the world. At the same time, the internal needs of Ukrainian consumers in dried vegetables and fruits are not satisfied. The limiting factor for berry producers is the considerable cost of purchasing equipment for drying vegetables, berries and fruits, which can range from 1 million to 10 million UAH. Due to the fact that the quality standards for dried produce in Europe are sufficiently rigorous about the presence of GMOs, the uniformity of deliveries, as well as the timing and volume of deliveries, their cyclicity and domestic farmers not always able to adhere to them. In addition, not all varieties of existing vegetables and fruits are suitable for drying.

Key words: market conjuncture, vegetable and fruit market, export deliveries of products, drying of vegetables and fruits, European standards of quality of dried products.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку для прийняття певних управлінських рішень суб'єкти господарювання мають володіти інформацією про кон'юнктуру ринку товарів, на яких вони функціонують. Це особливо актуально для ринку овочів та фруктів, уподобання споживачів на якому змінюються в напрямі здорового харчування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження кон'юнктури ринку плодоовочевої продукції перебували в центрі уваги І.О. Яснолоб. Нею проаналізовано основні фактори, які визна-

чають кон'юнктуру ринку плодоовочевої продукції, такі як пропозиція та попит на неї, динаміка цін та запасів, інфраструктура ринку, а також використано балансовий метод її прогнозування на основі статистичних даних Полтавської області та власних досліджень автора [1, с. 331–339]. О.В. Захарчук встановлює основні фактори, які значною мірою впливають на розвиток ринку овочів та фруктів України [2, с. 3–4], такі як підвищена увага до овочів як одних з найважливіших продуктів харчування у світі, глобалізація сільськогосподарського виробництва через часткове пом'якшення

торговельних бар'єрів, посилення вимог споживачів до якості цих товарів, активне використання інновацій у сферах вирощування овочів і фруктів. Питання дослідження ринку овочів України перебували в центрі досліджень Р.В. Лагоші. Ним досліджено динаміку виробництва та споживання овочів України протягом 2000–2014 рр., проаналізовано структуру продажу цих товарів сільськогосподарськими підприємствами за різними каналами розподілу, основні причини зміни імпорту та експорту цих товарів в Україні [3, с. 57–62]. Н.О. Тихоновою проаналізовано рівень самозабезпеченості овочами та фруктами населення різних регіонів України та їх реального споживання на душу населення за окремими регіонами [4], встановлено тенденцію до зростання місткості ринку овочів України.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз пропозиції на різні види овочів та фруктів на ринку України, факторів впливу на них, структури їх експорту та імпорту, визначення перспективних напрямів діяльності вітчизняних сільгоспвиробників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринки різних видів овочів та фруктів характеризуються нестабільним характером пропозиції, який визначається залежністю від погодних умов [1, с. 330]. При цьому попит на плодоовочеву продукцію зростає в усьому світі внаслідок того,

що споживачі все більше уваги приділяють цінності своєї їжі та більше споживають цих товарів. Свідченням цього є зростання показника виробництва овочів на душу населення. Зокрема, у 1990 р. виробництво овочів на душу населення у світі складало 88 кг, а у 2015 р. – уже 138 кг. При цьому найбільше виробляється овочів на душу населення в Китаї, де цей показник складає понад 400 кг, тоді як у Греції – 296 кг, в Іспанії – 273 кг. Досить високим є споживання овочів у Білорусії, а саме 245 кг [2, с. 4]. Кількість спожитих населенням овочів у кожній країні овочів прямо пропорційно залежить від рівня доходу населення. У 2018 р. в Україні було спожито 139,4 кг картоплі на одну особу, 163,9 кг овочів та баштанних, 53,9 кг культур плодкових та ягідних, винограду [5]. При цьому зростання споживання картоплі на одну особу порівняно з 2015 р. зросло на 9,47%, овочів та баштанних – на 3,72%, культур плодкових та ягідних, винограду – на 22,03%.

Україна належить до одних з найбільших світових виробників овочів. У табл. 1 наведено динаміку обсягів виробництва овочів за видами.

На рис. 1 наведено структуру виробництва овочів в Україні у 2018 р.

Серед усіх видів овочів найбільше в Україні вирощується картоплі та помідорів, при цьому протягом останніх років спостерігається тенден-

Таблиця 1

Динаміка обсягів виробництва овочів в Україні за видами, тис. т

Види овочів	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Огірки та корнішони	993,3	940,9	958,7	948,9	896,3	985,1
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-5,28	1,89	-1,02	-5,54	9,91
Помідори	1 954,1	2 147,9	2 274,4	2 229,7	2 267,5	2 324,1
відносне відхилення до попереднього року, %	–	9,92	5,89	-1,97	1,70	2,50
Капуста	1 969,2	1 876,6	1 677,3	1 682,8	1 733,2	1 672
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-4,70	-10,62	0,33	3,00	-3,53
Буряк столовий	884	897,1	834,6	841,9	836,2	818,1
відносне відхилення до попереднього року, %	–	1,48	-6,97	0,87	-0,68	-2,16
Морква столова	866,7	890,7	822,9	876,9	839	841,8
відносне відхилення до попереднього року, %	–	2,77	-7,61	6,56	-4,32	0,33
Картопля	21 851,5	23 693,4	20 839,3	21 750,3	22 208,2	22 504,0
відносне відхилення до попереднього року, %	–	8,43	-12,05	4,37	2,11	1,33
Цибуля ріпчаста	964,9	1108,6	956,5	1014,6	976,7	883,9
відносне відхилення до попереднього року, %	–	14,89	-13,72	6,07	-3,74	-9,50
Часник	175,2	191,1	176,5	188	185,8	187
відносне відхилення до попереднього року, %	–	9,08	-7,64	6,52	-1,17	0,65
Перець стручковий	183,4	187,9	167,2	193,1	175,1	176,1
відносне відхилення до попереднього року, %	–	2,45	-11,02	15,49	-9,32	0,57
Кабачки столові	509,8	531,4	496,5	596,1	543,4	645,4
відносне відхилення до попереднього року, %	–	4,24	-6,57	20,06	-8,84	18,77
Баклажани	87,3	86,9	80	84,2	74,8	68,5
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-0,46	-7,94	5,25	-11,16	-8,42
Гарбузи столові	605,1	573,2	565,1	613,8	621,3	692,6
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-5,27	-1,41	8,62	1,22	11,48

Джерело: складено на основі джерела [6, с. 72-73]

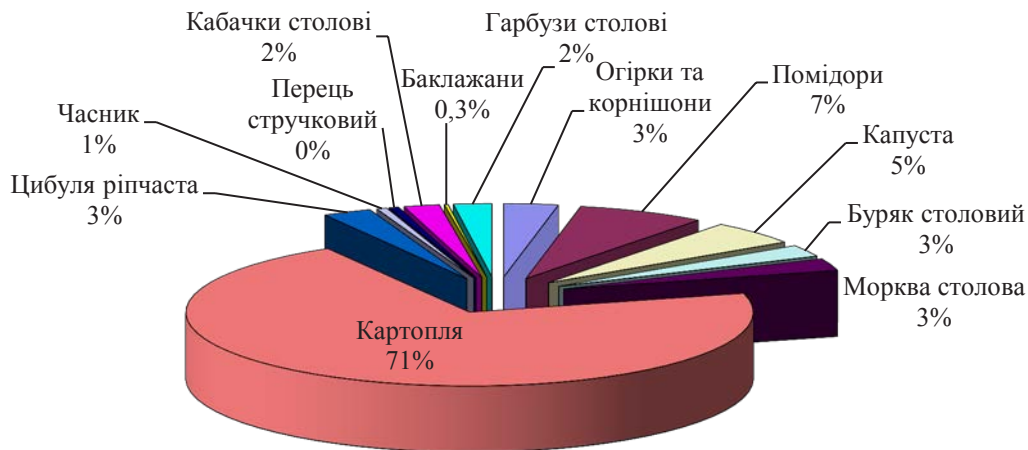

Рис. 1. Структура виробництва овочів в Україні у 2018 р.

ція до їх зростання. Протягом 2017–2018 рр. збільшилися також обсяги виробництва гарбузів столових та кабачків, обсяги виробництва інших овочів коливаються, що визначається погодними умовами.

У табл. 2 наведено динаміку обсягів виробництва фруктів за видами.

На рис. 2 наведено структуру виробництва фруктів в Україні у 2018 р.

Серед усіх видів фруктів найбільше в Україні вирощується яблук та груш. Також протягом останніх років спостерігається зростання виробництва майже всіх видів фруктів, крім слив та абрикосів.

При цьому в Україні спостерігається тенденція до зростання цін на овочі та фрукти протягом 2014–2019 рр., за винятком 2016 р. (рис. 3).

Сьогодні змінилися також вимоги споживачів до упаковки продукції, в Україні та світі зростає попит

Таблиця 2

Динаміка обсягів виробництва фруктів в Україні за видами, тис. т

Види овочів	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Яблука	1 141,4	1 085,4	1 179,6	1 099,2	1 076,2	1 462,4
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-4,91	8,68	-6,82	-2,09	35,89
Груші	162,4	157,7	170,6	156,0	165,4	183,2
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-2,89	8,18	-8,56	6,03	10,76
Айва	7,8	7,5	7,4	6,6	6,4	7,4
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-3,85	-1,33	-10,81	-3,03	15,63
Сливи	179,2	163,2	184,0	178,3	200,5	198,1
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-8,93	12,75	-3,10	12,45	-1,20
Вишні	192,8	182,9	192,9	156,5	172,3	218,7
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-5,13	5,47	-18,87	10,10	26,93
Черешні	72,7	67,3	76,6	63,3	70,9	84,6
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-7,43	13,82	-17,36	12,01	19,32
Абрикоси	130,6	64,5	64,9	81,3	86,7	11,7
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-50,61	0,62	25,27	6,64	-86,51
Персики	25,6	22,5	15,6	18,1	19,9	26,4
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-12,11	-30,67	16,03	9,94	32,66
Горіхи	112,6	102,7	115,1	108,0	108,7	127,2
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-8,79	12,07	-6,17	0,65	17,02
Суниця та полуниця	67,2	66,9	64,0	61,9	55,0	62,3
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-0,45	-4,33	-3,28	-11,15	13,27
Малина та ожина	28,2	30,8	30,4	31,9	34,2	35,2
відносне відхилення до попереднього року, %	–	9,22	-1,30	4,93	7,21	2,92
Смородина	25,4	25,8	25,5	24,5	27,1	29,6
відносне відхилення до попереднього року, %	–	1,57	-1,16	-3,92	10,61	9,23
Аґрус	6,9	6,8	6,6	6,6	7,8	8,2
відносне відхилення до попереднього року, %	–	-1,45	-2,94	0,00	18,18	5,13

Джерело: складено на основі джерела [6, с. 79–80]

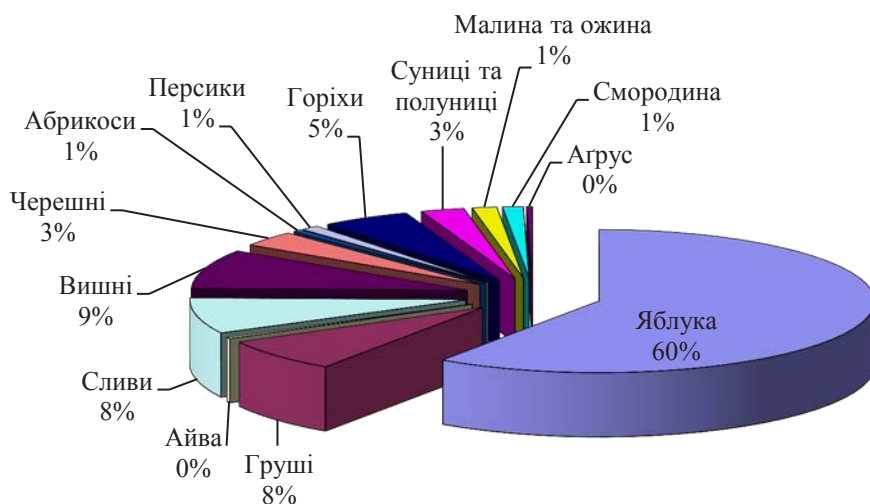

Рис. 2. Структура виробництва фруктів в Україні у 2018 р.

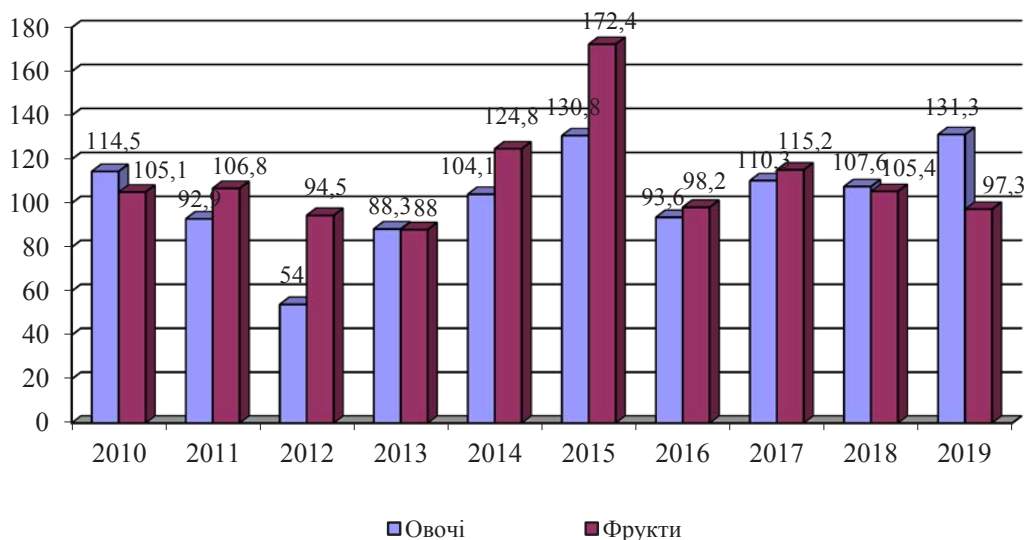

Рис. 3. Динаміка індексів цін на овочі та фрукти в Україні (до попереднього року)

Джерело: складено на основі джерела [5]

на вимиті, а також нарізані та упаковані у дрібному фасуванні овочі та фрукти, хоча 70% усієї плодоовочевої продукції продаються в непереробленому цілісному вигляді. Проте більша кількість запакованих овочів означає використання більшої кількості пакувального матеріалу та формування більше відходів [7]. Одночасно у світі спостерігається зменшення попиту на консервовані овочі та фрукти й зростання попиту на органічні продукти.

Специфічними є канали розподілу овочевої продукції, яка в Україні здебільшого продається на міських ринках. Населення України починає споживати переважно вітчизняні товари.

Ринок плодоовочевої продукції в Україні у колишньому СРСР традиційно був зорієнтований лише на внутрішнє, часто регіональне споживання, характеризувався відсутністю інтеграцією зі світовим ринком. Наявна динаміка стосовно

розвитку плодоовочевого ринку в Україні характеризується проведенням його структуризації у напрямі охоплення перспективних сегментів ринку у глобальному вимірі, до яких належить передусім експорт яблук, лохини, а також чорниці та заморожених фруктів, зокрема суниці, малини [8].

В Європі найбільші обсяги імпорту овочів спостерігаються у Німеччині, основними країнами – експортерами овочів є Туреччина, Іспанія, а також Італія. Нідерланди відіграють важливу роль у дистрибуції товарів [2, с. 5].

У табл. 3 подано структуру експорту та імпорту плодоовочевої продукції у свіжому та охолодженому вигляді за регіонами у 2019 р.

Аналіз табл. 3 показує, що Україна займається як експортом, так і імпортом овочів та фруктів. Проте для більшості овочів та фруктів імпорт суттєво переважає експорт, за винятком яблук, груш та айви.

Структура експорту та імпорту плодоовочевої продукції у 2019 р.

Регіони	Експорт		Імпорт		Експорт		Імпорт	
	кількість, тис. т	частка, %	кількість, тис. т	частка, %	кількість, тис. т	частка, %	кількість, тис. т	частка, %
	<i>Картопля</i>				<i>Коренеплоди (морква, ріпа, столові буряки, селера тощо)</i>			
Всього	5,692	100,00	250,602	100,00	2,306	100,00	8,923	100,00
Країни СНД	4,522	79,44	239,424	95,54	1,122	48,66	6,057	67,88
Європа	0,018	0,32	6,455	2,58	1,169	50,69	2,362	26,47
Азія	1,138	19,99	1,611	0,64	0,011	0,48	0,425	4,76
Африка	0,007	0,12	3,112	1,24	0,002	0,09	0,079	0,89
Америка	0,003	0,05	–	–	0,001	0,04	–	–
Австралія і Океанія	0,005	0,09	–	–	0,001	0,04	–	–
	<i>Помідори</i>				<i>Огірки та корнішони</i>			
Всього	8,621	100,00	71,736	100,00	3,806	100,00	17,588	100,00
Країни СНД	6,841	79,35	0,666	0,93	0,573	15,06	0,973	5,53
Європа	1,751	20,31	5,525	7,70	3,222	84,66	1,096	6,23
Азія	0,026	0,30	64,768	90,29	0,008	0,21	15,518	88,23
Африка	0,001	0,01	0,778	1,08	0,001	0,03	–	–
Америка	0,001	0,01	–	–	0,001	0,03	–	–
Австралія і Океанія	0,001	0,01	–	–	0,001	0,03	–	–
	<i>Цибуля та часник</i>				<i>Капуста</i>			
Всього	13,645	100,00	84,051	99,99	10,443	100,00	11,566	100,00
Країни СНД	2,144	15,71	65,128	77,49	5,031	48,18	1,993	17,23
Європа	9,397	68,87	6,883	8,19	5,393	51,64	9,142	79,04
Азія	2,041	14,96	4,685	5,57	0,014	0,13	0,415	3,59
Африка	0,002	0,01	7,350	8,74	0,002	0,02	0,016	0,14
Америка	0,059	0,43	0,004	0,00	0,002	0,02	–	–
Австралія і Океанія	0,002	0,01	–	–	0,001	0,01	–	–
	<i>Яблука, груші та айва</i>				<i>Абрикоси, вишні та черешні, персики, сливи</i>			
Всього	53,694	100,00	29,478	100,00	3,555	100,00	58,553	100,00
Країни СНД	18,506	34,47	0,265	0,90	3,049	85,77	6,416	10,96
Європа	9,596	17,87	28,170	95,56	0,288	8,10	49,681	84,85
Азія	24,622	45,86	0,569	1,93	0,217	6,10	2,311	3,95
Африка	0,967	1,80	0,268	0,91	0,0001	0,00	0,111	0,19
Америка	0,001	0,00	0,202	0,69	–	–	0,033	0,06
Австралія і Океанія	0,002	0,00	0,003	0,01	–	–	–	–

Джерело: складено на основі джерела [5]

У пошуку додаткових можливостей щодо поставки своїх товарів преміум-класу, таких як заморожені та свіжі овочі і фрукти, органічні продукти, консервні продукти на експорт, значна кількість українських виробників плодоовочевої продукції брала активну участь у світовому форумі «Міжнародний зелений тиждень – 2019» [9].

Сьогодні Україна посідає п'яте місце серед країн Європи за рівнем виробництва овочів, фруктів та ягід та займає одинадцяту позицію серед 45 країн Європи у такій сфері, як органічне землеробство. Протягом трьох останніх років Україна суттєво збільшила експортні поставки ягід, коли внаслідок знецінення української валюти українські ягоди стали привабливими за ціною для споживачів на ринках Європи. Привабливим регіоном для збуту українських ягід є ринок Азії, проте на ньому ягоди не є традиційним для населення продуктом харчування [10].

Аналізуючи кон'юнктуру ринку плодоовочевої продукції, маємо відзначити можливості її поставки не лише у свіжому, але й у переробленому вигляді, що частково вирішує проблему зберігання такої продукції. Згідно з даними вторинної маркетингової інформації на сучасному етапі Україна кожного року імпортує сушених овочів на суму 10 млн. дол. США (у натуральному вираженні це близько 3 тис. т продукції). При цьому рівень задоволення внутрішнім виробництвом сушеними овочами та фруктами в Україні становить лише 30%. Сушіння овочів та фруктів – це перспективний бізнес для українських фермерів, особливо сушіння ягід, ціна яких є досить високою. Зокрема в Україні сушену малину продають за ціною 600 грн./кг, суницю – 800 грн./кг. Водночас у США 1 кг сушеної малини продають за ціною 40–50 дол. США. Обмежуючим фактором для виробників ягід є зна-

чні витрати на закупівлю обладнання для сушіння овочів, ягід і фруктів, які можуть коливатися від 1 млн. до 10 млн. грн. Слід враховувати також той факт, що стандарти якості щодо сушеної продукції в ЄС є досить жорсткими щодо наявності ГМО, однорідності поставлених партій, а також термінів та обсягів поставок, їх циклічності [10], а вітчизняні фермери не завжди здатні їх дотримуватися. Крім того, не всі сорти наявних овочів та фруктів придатні для сушіння.

Висновки з проведеного дослідження. Ринки різних видів овочів та фруктів характеризуються нестабільною пропозицією, яка визначається залежністю від погодних умов. При цьому попит на плодоовочеву продукцію зростає в усьому світі, свідченням чого є зростання показника виробництва овочів та фруктів на душу населення. Протягом останніх років спостерігається зростання виробництва майже всіх видів фруктів в Україні, крім слив та абрикосів. Сьогодні Україна посідає також п'яте місце серед країн Європи за рівнем виробництва овочів, фруктів та ягід і займає одинадцяту позицію серед 45 країн Європи у такій сфері, як органічне землеробство. Протягом трьох останніх років Україна суттєво наростила експортні поставки ягід, коли внаслідок знецінення української валюти українські ягоди стали привабливими за ціною для споживачів на ринках Європи. Аналізуючи кон'юнктуру ринку плодоовочевої продукції, маємо відзначити можливості її поставки українськими виробниками не тільки у свіжому, але й у переробленому вигляді, що частково вирішує проблему зберігання такої продукції. Сушіння овочів та фруктів – це перспективний бізнес для українських фермерів, особливо сушіння ягід, ціна яких є досить високою. Обмежуючим фактором для виробників ягід є значні витрати на закупівлю обладнання для сушіння овочів, ягід і фруктів, а також необхідність дотримання стандартів ЄС щодо якості таких товарів.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розгляд споживчих переваг вітчизняних покупців щодо купівлі плодоовочевої продукції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Яснолоб І.О. Кон'юнктурний аналіз ринку плодоовочевої продукції. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2013. Вип. 2(7). Т. 1. С. 329–339.
2. Захарчук О.В. Світовий ринок овочів та місце України. *Агросвіт*. 2018. № 3. С. 3–7.
3. Логоша Р.В. Трансформації ринку овочів в Україні. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 3. С. 55–66.
4. Тихонова Н.О. Баланс виробництва та споживання овочевої продукції в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 8. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/8.pdf> (дата звернення: 04.03.2020).

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 07.03.2020).

6. Світова карта овочевих культур. *Глобальні тенденції галузі*. URL: https://shuvar.com/news/2344/Svitova-karta-ovochevykh-kultur_-Hlobalni-tendentsiyi-haluzi (дата звернення: 04.03.2020).

7. Рослинництво України 2018 : статистичний збірник. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 220 с.

8. Овочі та фрукти України – 2019. Експортний провіз URL: <https://www.fruit-inform.com/ru/events/180632#.XhrYzX8zbc> (дата звернення: 04.03.2020).

9. Триумфальне повернення України на найбільший у світі агропромисловий форум. URL: <https://agronews.ua/node/113745> (дата звернення: 07.03.2020).

10. Вісімнадцять інвестиційних проєктів у садівництві. URL: <http://aucc.org.ua/visimnadtsyat-investitsiynih-proektiv-u-sadivnitstvo> (дата звернення: 07.03.2020).

REFERENCES:

1. Yasnolob I.O. (2013) Koniunktturnyi analiz rynku plodoovochevoi produktsii [Conjuncture analysis of fruit and vegetable market]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*. Issue 2(7), vol. 1, pp. 329–339. (in Ukrainian)
2. Zakharchuk O.V. (2018) Svitovyi rynek ovochiv ta mistse Ukrainy [World vegetable market and Ukraine]. *Ahrosvit*, № 3, pp. 3–7. (in Ukrainian)
3. Lohosha R.V. (2016) Transformatsii rynku ovochiv v Ukraini [Transformations of vegetables market in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, № 3, pp. 55–66. (in Ukrainian)
4. Tykhonova N.O. (2016) Balans vyrobnytstva ta spozhyvannia ovochevoi produktsii v Ukraini [Balance of production and consumption of vegetables in Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. № 8. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/8.pdf> (accessed: 04 March 2020).
5. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 07 March 2020).
6. Svitova karta ovochevykh kultur. Hlobalni tendentsii haluzi [World map of vegetables. Global industry trends]. Available at: https://shuvar.com/news/2344/Svitova-karta-ovochevykh-kultur_-Hlobalni-tendentsiyi-haluzi (accessed: 04 March 2020).
7. Statystychnyi zbirnyk "Roslynnnytstvo Ukrainy 2018" (2019) [Statistical yearbook "Crop production of Ukraine 2018"]. Kyiv : Derzhavna sluzhba statystyky.
8. Ovochi ta frukty Ukrainy – 2019. Eksportnyi proryv! [Vegetables and fruits of Ukraine-2019. Export Breakthrough!]. Available at: <https://www.fruit-inform.com/ru/events/180632#.XhrYzX8zbc> (accessed: 04 March 2020).
9. Triumfalne povernennia Ukrainy na naibilshyi u sviti ahropromyslovyi forum [Ukraine's triumphant return to the world's largest agro-industrial forum]. Available at: <https://agronews.ua/node/113745> (accessed: 07 March 2020).
10. Visimnadtsiat investytsiynykh proektiv u sadivnytstvo [Eighteen investment projects in gardening]. Available at: <http://aucc.org.ua/visimnadtsyat-investitsiynih-proektiv-u-sadivnitstvo> (accessed: 07 March 2020).